

לענין קידוש לבנה יש גם מקום להקדים את קריאת המגילה לקידוש לבנה, משום פירסומי ניסא (אם סוף זמן קידוש לבנה בעוד כמה שעות ואין חשש להתכסות בעבים). אלא שהגב"י נימק את הקדמת קידוש לבנה לקריאת המגילה בלילה בכך שקריאת המגילה בלילה אינה מעיקר הדין, אלא רק תקנת חכמים, כמבואר במגילה (ד' א'). וא"כ עיקר מצות פירסומי ניסא היא ביום ולא בלילה, ולכן יש להקדים מצוות אחרות לקריאת מגילה של לילה. וא"כ לדעתו, יש עוד סיבה להקדים הבדלה לקריאת המגילה. (אלא שבהבדלה יש סברה אחרת לדחותה משום אפוקי יומא וכ"ל, אך לפי מה שכתבנו כאשר עוסקים במלאכה גמורה יש סברה להקדים הבדלה וכמו שכתבנו לעיל).

מסקנה:

יש להבדיל ולקדש את הלבנה לפני קריאת המגילה.

וקצת תימה על הגר"א שכאן בסי' תרפ"ז סמך על דעת הרשב"א שלהקדים תדיר קודם, בעוד שבסימן תרפ"א בהל' חנוכה פסק שנר חנוכה קודם להבדלה ופירסומי ניסא קודם לתדיר, וכדעת שני תירוצי התוס' בשבת האחרים ולא כהרשב"א, וצ"ע.

ו. קריאת מגילה מול קידוש לבנה

בנוב"י (מה"ק א"ח סי' י"א) כתב שאם לא יכלו לקדש את הלבנה עד ליל פורים והלילה הוא הלילה האחרון לקידוש לבנה יש להקדים קידוש לבנה לקריאת המגילה, וסמך על התוס' הנ"ל במס' שבת כ"ג שרק לענין דחיה פירסומי ניסא עדיף, אך לענין להקדים תדיר קודם. אך לפי התירוצים האחרים של התוס' שם ולדעת הר"ן והרא"ש יש להקדים את קריאת המגילה. ולפי מה שהבאנו לעיל לענין הבדלה שהמשנ"ב פסק דעביד כמר עביד י"ל דה"ה

סימן קד

קריאת מגילה בעזה

בסמוך ונראה. ולכן אע"פ שעזה היא עיר גדולה מאד וצפופה מאד אין להחשיב את כולה כעיר אחת לענין זה. ד. אין בה ישוב יהודי. החיילים דרים בה זמנית לצורך מילוי תפקידם ומתחלפים לפי הצורך. ועיר של עכו"ם ספק אם קורין בה בט"ו.

תשובה

עיין בה"ל לבעל המשנ"ב ריש סי' תרפ"ח שיש סתירה בדבריו. בתחילה כתב בשם הדבר משה שעיר חרבה אין קורין בה בט"ו, ולאחר מכן

שאלה

חייל המשרת בעזה שואל האם חייב לקרוא את המגילה גם ב"ד וגם בט"ו. לפנינו כמה שיקולים לקולא:

- א. ספק היכן היתה עזה העתיקה.
- ב. ספק אם היתה מוקפת חומה. (ואע"פ שעיר ששימשה כאחת מסרני פלשתים מסתמא היתה מוקפת חומה, אך הדבר תלוי היכן היתה העיר? אם סמוכה לים, יכול להיות שימה חומתה וכמו שהסתפקה הגמ' לגבי טבריה. ואם היתה רחוקה מהים יתכן שהיתה מוקפת חומה).
- ג. הערים המסופקות קורין רק בהן ולא

עזה הקדומה לא ידוע, ולא ברור אם המקום העתיק מיושב בכלל, אפילו ע"י נכרים, והחיילים המשרתים בעזה אינם תושבים קבועים, ואין כאן המשך רצוף של הקהילה היהודית הקודמת, יש כאן ספיקות רבים אם יש בכלל צורך לקרוא מספק בט"ו, ומספק יוצאים מעיקר הדין בי"ד כרוב העולם. לכן נראה שהחיילים המשרתים בעזה יקראו רק בי"ד בברכה ולא בט"ו.

ועיי"ש בהר צבי, שהסתמך בעיקר על כך שירושלים היא עיר שהתפשטה והתרחבה מעבר לחלק שהיה מוקף חומה מימות יהושע בן נון וכולה נחשבת לעיר אחת. ולכן אע"פ שבחלק הקדום אין יהודים, מכיון שבחלק החדש דרים יהודים ובהם עשרה בטלנים, נחשבת כל ירושלים ככרך אחד שלא פקע ממנו דיני כרך וכולה קוראת בט"ו. אך בעזה אין לומר כן. אפילו אם נניח שגם עזה נחשבת לעיר שהתפשטה והתרחבה וכוללת בתוכה גם את החלק העתיק וגם את החלק החדש, אך בחלק החדש אין תושבים יהודים קבועים אלא רק חיילים המתחלפים במשמרותיהם. ובדאי שאין עשרה בטלנים ביניהם. על אחת כמה וכמה שיש ספקות נוספים באשר לזיהויה של עזה העתיקה, מיקומה, חומתה וכנ"ל.

ואע"פ שהקהילה היהודית שהיתה בעזה (עד מאורעות תרצ"ו) נהגה מן הסתם לקרוא גם בט"ו מספק, אך קהילה זו היתה קהילה קבועה והמשיכה את הרצף הישובי של קהילת עזה מקדמת דנא, ולכן נהגה גם לקרוא בט"ו מספק. אך החיילים המשרתים בעזה אינם קהילה קבועה, והם באו לעזה לאחר נתק של כמה עשרות שנים לאחר שהקהילה הקבועה חרבה, אין הם משועבדים למנהגי הקהילה היהודית שהיתה במקום (עיי' משנ"ב סי' תס"ח ס"ד בבה"ל ד"ה וחומרי).

ולכן אין מקום לחייבם לקרוא מגילה גם בט"ו מספק.

כתב בשם הברכ"י שעיר שיש בה רק גויים, ישראל הנמצא בה בט"ו קורא בה בט"ו. והגרצ"פ פרנק בהר צבי (אר"ח ח"ב סי' קל"א) רצה לישוב שיש לחלק בין עיר חרבה לגמרי לבין עיר שדרים בה עכו"ם. ולסברתו זו יוצא שעזה חייבת גם בט"ו. מיהו יתכן שבספק מוקפת חומה לא אמרו כן, אלא רק בעיר ודאי מוקפת חומה כמו ירושלים עיי"ש. ועיין תוס' כתובות (מ"ה ב' ד"ה ע"ל) שעיר של עכו"ם אין לה קדושת מוקפת חומה. אולם אנו לא בקדושה עסקינן, אלא בדין מוקפות חומה מימות יהושע ב"נ לענין קריאת המגילה.

ובירושלים נהגו גם בי"ט השנים שבין תש"ח לתשכ"ז, לקרוא בט"ו למרות שבעיר העתיקה לא נשארו יהודים, וע"כ כהברכ"י. אם כי יתכן שסמכו על כך שהחומה השלישית עברה בתוך ירושלים החדשה. מיהו החומה השלישית אינה חומה מימות יהושע ב"נ, ועיקרה של ירושלים הקדומה היה באזור מעין השילות, משער האשפות דרומה (סילווא), ושטח זה היה כולו בידי נכרים באותם ימים, ובכל זאת קראו את המגילה בכל ירושלים החדשה בט"ו בכל אותן י"ט השנים שבין תש"ח לתשכ"ז. ויתכן שסמכו על זה שהר ציון, היה חלק מירושלים הקדומה, ובכל אותן י"ט שנים היה ברשותנו, עיי"ש בהר צבי. (מיהו בהר ציון לא גרו אז יהודים בדרך קבע, החיילים היו מתחלפים והאזרחים רק עבדו בשעות היום בהר).

והנראה לומר עוד, שבירושלים, מכיון שכבר נהגו לקרוא בט"ו מקדמת דנא, בהיות הישוב היהודי בין החומות ובאזור ירושלים הקדומה, גם כשהתפשט הישוב מערבה לעיר החדשה הוא המשיך את רציפות המסורת של ירושלים. העיר העתיקה היתה אמנם מיושבת ע"י נכרים, אך ירושלים החדשה היתה הרחבה של העיר העתיקה, ולכן גם באותן השנים בהם ירושלים העתיקה היתה בידי נכרים המסורת נמשכה ברציפות ולא פסקה. אך בעזה, שגם בהיות בה ישוב יהודי קראו בט"ו רק מספק, ומקומה של